



Educar en l'era digital: repensar l'aprenentatge i la cultura tecnològica

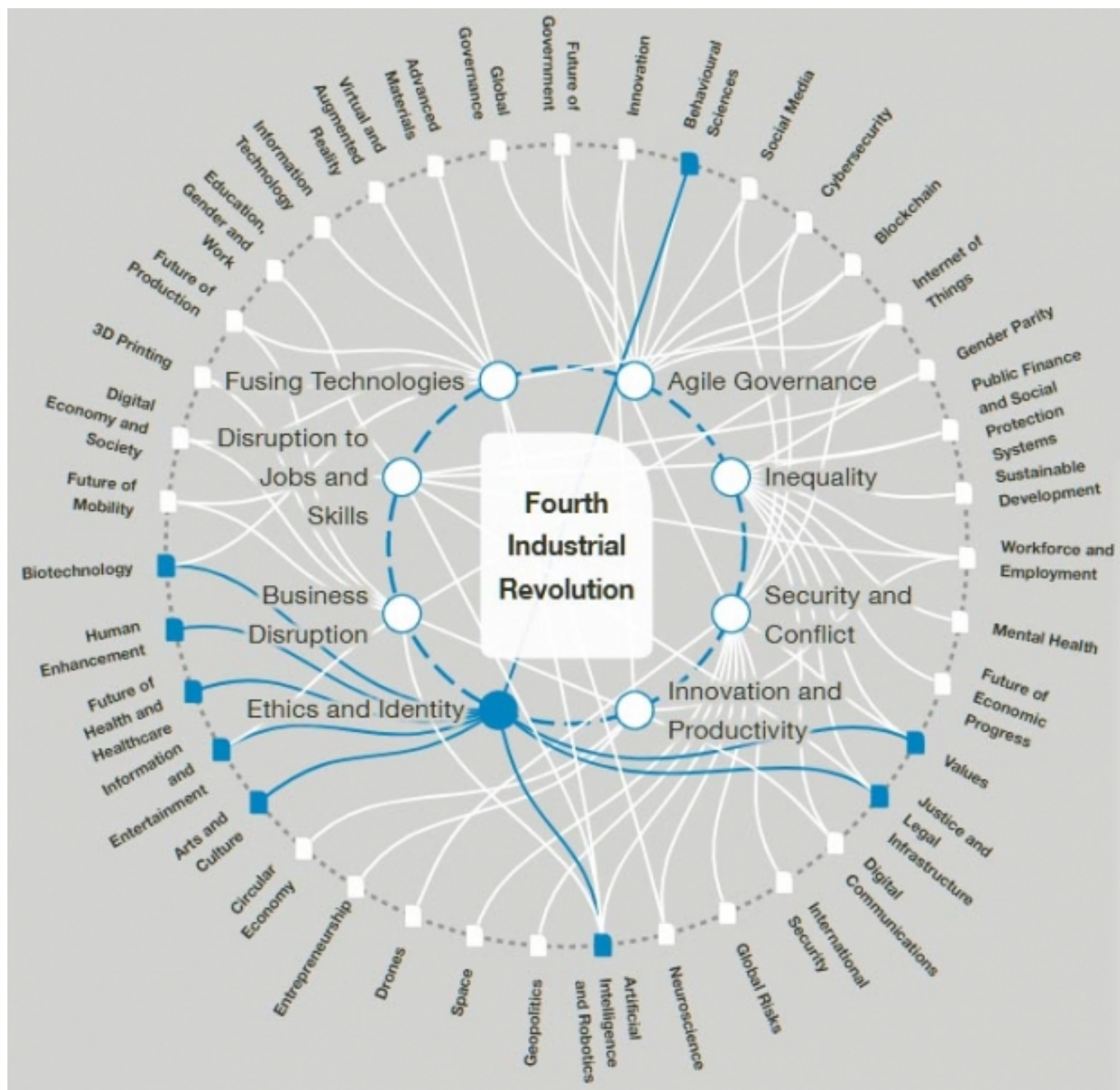
Publicat per [Interacció](#) [1] el 03/10/2018 - 14:43 | Última modificació: 25/02/2026 - 14:28



Una reflexió sobre com la tecnologia no és només una eina addicional, sinó una dimensió que transforma les pràctiques educatives, culturals i socials.

Preparats (responsablement) per a la revolució 4.0

Actualment, “en la cultura i l'educació, la tecnologia sens dubte és un dels vectors més poderosos de transformació”, dèiem en la [primera part](#) [2] d'aquest post, entenent els avenços tecnològics com els llenguatges, les eines i les possibilitats expressives que utilitzem en el dia a dia per a comunicar-nos. Posem nom a aquesta etapa: estem immersos en la *revolució industrial 4.0*, [1] un nou paradigma social basat en la reorganització dels mitjans de producció en què es difuminen les esferes física, digital i biològica, hereu de les cadenes de muntatge dels segles XIX i XX. Quins són els referents conceptuals, però, d'aquesta evolució? Els paradigmes no se succeeixen sense més a la deriva dels canvis en curs; hem de saber quin és el pes de les polítiques que ens fan avançar en un o altre sentit per decidir com volem expandir el nostre potencial (educatiu, artístic, científic...) individual i col·lectiu.



Esquema del [Fòrum Econòmic Mundial](#) [3] sobre la quarta revolució industrial

En aquest sentit, Ramón Zallo ens ofereix a [Tendencias en comunicació. Cultura digital y poder](#) [4] una anàlisi teòrica de tipus materialista que aporta consistència al relat sobre la transformació digital i la seva relació amb els camps socials de la cultura i la comunicació.[2] Segons Zallo, les polítiques actuals de comunicació i cultura són hereves dels paradigmes de mecenatge, democratització cultural, democràcia cultural (un intent d'ampliació del model anterior tenint en compte la cultura activa de base i aspectes com la diversitat i la interculturalitat), l'economització de la cultura (la qual passa a tenir un rol complementari, davant el control del mercat) i finalment el recent paradigma de la [cultura compartida](#) [5] (que fa èmfasi en la interdisciplinarietat, la diversitat i la consciència dels drets culturals).

Avui dia, les institucions aposten per una estratègia de digitalització orientada cap a la innovació i la creativitat, dos àmbits que són part fonamental de les esferes de l'art i l'educació. Però les polítiques culturals i educatives experimenten una tendència a ser substituïdes per polítiques de promoció de la creativitat que resulten, si més no, ambigües, i que tenen molt a veure amb el rendiment econòmic.[3] En aquest context emergeixen els drets humans de quarta generació (Declaració de Drets Humans al Ciberespai,[4] béns comuns o "commons",[5] software lliure, neutralitat de la Xarxa...), lligats a l'àmbit social de les TIC i liderats per la ciutadania. En realitat, però, aquests drets es podrien considerar com una ampliació dels drets de tercera generació, centrats en la

diversitat, l'accés a una educació de qualitat, la participació social o l'accés a la informació i el coneixement. [L'Agenda 21 de la cultura](#) [6] (2004), [La Declaració de Friburg sobre drets culturals](#) [7] (2007) i la [Declaració de Lió sobre l'accés a la informació i el desenvolupament](#) [8] (2014) són documents cabdals al respecte.



Tiffany Romero "[Why Eliminating Net Neutrality Is Bad for Women](#) [9]" (2018)

En el fondo, la cuestión en debate no es sobre la sociedad digital como tal sino sobre sociedad, democracia, derechos sociales, naturaleza o ciudadanía. [...] La red y la digitalización son solo dispositivos tecnosociales." (Ramón Zallo, *Tendencias en comunicación. Cultura digital y poder*, p. 287)

L'investigador Ramón Sangüesa[6] fa una instantània de l'actual momentum resumida en la frase següent: "Com en les anteriors revolucions industrials, coexisteixen dos discursos: el del creixement econòmic i el de la promesa d'un món millor que posa la comunitat al centre." Per a Solana Larsen,[7] entendre l'espai digital com a bé comú implica lluitar pels nostres drets com a ciutadans, educant les persones sobre el que està en risc: la nostra privacitat, la lliure expressió i la seguretat personal, però també la possibilitat de contribuir junts a les expressions en línia de la nostra identitat, la diversitat de llengües, l'art, la música i la literatura.

Algun dia recordarem que va caldre una combinació d'educadors brillants, hackers i innovadors, activistes globals i legisladors impetuosos per a protegir una de les creacions humanes més importants i prometedores de tots els temps." (Solana Larsen, "[Qui va salvar la Xarxa?](#) [10]")



"My generation" (2010) Obra dels artistes Eva i Franco Mattes

En aquest punt ens referim a l'article [La tecnología como inclusión educativa de la diversidad cultural](#) [11][8] com a exemple il·lustratiu de l'anàlisi de l'ús de les anomenades autonarratives digitals com a eines pedagògiques de transformació social dissenyades per a afavorir un alumnat lingüísticament i culturalment divers. L'aprenentatge actiu és una de les oportunitats que ens brinda la revolució 4.0, i el projecte extraescolar 'La Clase Mágica' fa possible la connexió entre alumnes de diversos contextos culturals i lingüístics, i també fa que aquests alumnes esdevinguin professors d'ells mateixos i els seus companys. Està dirigit a estudiants hispans bilingües d'un centre de Texas, i fa ús de dispositius com les tauletes, els telèfons mòbils i els jocs en línia per mostrar les potencialitats de la Xarxa pel que fa a la construcció de coneixement, llenguatges, identitat, respecte i confiança. 'La Clase Mágica', amb tot, és un projecte que ve de lluny. Es tracta d'un model basat en el constructivisme social que es va originar fa anys per afavorir la inclusió de minories (en concret, la integració d'infants migrants llatins a la cultura nord-americana), i que s'ha implantat en entorns molt diversos arreu del món.

Dit això, no podem acabar aquesta reflexió sense fer esment de l'educació en l'ètica que es fa imprescindible en el context actual. Ja vam veure a [Interacció 17](#) [12], a través de l'obra del professor de filosofia Josep Maria Esquirol, que l'ètica, juntament amb la resistència, és un dels valors més vinculats a la construcció d'una ciutadania responsable i emancipada. I és a través de l'ètica que cal vincular l'educació a la cultura i les necessitats socials per al diàleg conjunt de la ciutadania i les institucions. Rebel·lem-nos contra la dictadura dels algorismes, els *clickbait*s i els perfils, i ocupem-nos de fer créixer la curiositat activa i la reflexió crítica.

Notes

[1] Llegiu l'[article](#) [13] de Klaus Schwab, cofundador i president executiu del Fòrum Econòmic Mundial i autor del llibre *Shaping the Fourth Industrial Revolution*.

[2] Reviseu el post d'interacció sobre aquest llibre, [Comunicació i cultura en l'era digital](#) [14].

[3] Zallo fa referència a l'estratègia "Europa Creativa 2014-2020" de la Unió Europea, i al fet que la part de pressupost destinada a les indústries creatives absorbeixi un bon tros de les partides per a la cultura i l'audiovisual ([Tendencias en comunicación. Cultura digital y poder](#) [4], p. 280).



[4] Vegeu en el blog "[Educación, TIC y sociedad](#) [15]" la carta de drets que va redactar Robert B. Gelmann el 1997.

[5] Llegiu l'article de Nicolás Barbieri a la revista Kult-ur, [Cultura, políticas públicas y bienes comunes: hacia unas políticas de lo cultural](#) [16].

[6] Llegiu l'article de Ramón Sangüesa, impulsor d'Equipo Cafeína: [La revolució 4.0 i les seves melodies](#) [17] al blog del CCCBLab.

[7] Llegiu l'article de Solana Larsen [Qui va salvar la Xarxa?](#) [10] al blog del CCCBLab.

[8] Machado-Casas, Margarita; Alanis, Iliana, i Ruiz, Elsa (2017). "[La tecnología como inclusión educativa de la diversidad cultural: Transformando prácticas informales de educación en los Estados Unidos](#) [18]". *Pedagogía Social. Revista Interuniversitaria*, 29, p. 55-66.

Categories: Interacció 2018

Categories: Interacció: jornades

Categories: Article

Etiquetes: educació i cultura

Etiquetes: cultura digital

Etiquetes: arts i creació

Etiquetes: participació cultural

- [19]

URL d'origen: <https://interaccio.diba.cat/blogs/2018/educacio-tecnologia>

Enllaços:

[1] <https://interaccio.diba.cat/members/interaccio>

[2] <https://interaccio.diba.cat/blogs/2018/educacio-tecnologia>

[3] <https://es.weforum.org/>

[4] <https://cercles.diba.cat/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=45473>

[5] <https://interaccio.diba.cat/blogs/2017/factories-creatives>

[6] <http://www.agenda21culture.net/es/documentos/agenda-21-de-la-cultura>

[7] <http://www.culturalrights.net/ca/documentos.php?c=14&p=161>

[8] <https://lyondeclaration.org/content/pages/lyon-declaration-ca.pdf>

[9] <https://www.adweek.com/brand-marketing/why-eliminating-net-neutrality-is-bad-for-women/>

[10] <http://lab.cccb.org/ca/qui-va-salvar-la-xarxa/>

[11] https://interaccio.diba.cat/sites/interaccio.diba.cat/files/tecnologia_per_x_diversitat_cultural-linguistica_maestros_alumnos_siglo_xxi.pdf

[12] <https://interaccio.diba.cat/categories-dapunts/interaccio-jornades/interaccio-2017>

[13] <https://www.weforum.org/agenda/2016/01/the-fourth-industrial-revolution-what-it-means-and-how-to-respond/>

[14] <https://interaccio.diba.cat/%20blogs/2016/comunicacio-cultura>

[15] <http://educacionticsociedad.blogspot.com/2008/11/declaracin-de-los-derechos-humanos-en.html>

[16] <http://www.e-revistas.uji.es/index.php/kult-ur/article/view/1255/0>

[17] <http://lab.cccb.org/ca/la-revolucio-4-0-i-les-seves-melodies/>

[18] <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=6226979>

[19] <https://interaccio.diba.cat/node/7745>